

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatelj je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne.

Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . . . 8 K
pol leta . . . . . 4 „
četrt leta . . . . . 2 „
posamezne številke po 10 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 6 K.

Za oznanila je plačati od enostopne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
„ „ dvakrat . . . 12 „
„ „ trikrat . . . 10 „
za nadaljna izvršenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani, Gradišče št. 2.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

V oseminštirideseto leto.

+ Z današnjo številko stopa „Učiteljski Tovarish“ v oseminštirideseto leto svojega obstanka. Naš list je starosta med vsemi slovenskimi listi. Kot starosta se je doslej držal hrabro, pogumno in zgledno. Smelo trdimo, da zasluži svoje častno ime, ker je neustrašeno vojeval boj za resnico in pravico, za prosveto in narodno blaginjo za čast in poštenje šole in učiteljstva ter za gmotno stanje delavcev na polju prosvete. Zavedamo se, kaj smo, kaj zastopamo in kakšne dolžnosti nas čakajo. V naše roke nam je izročil naš narod svoj najdražji zaklad — svojo lastno kri, svojo deco. Od nas je odvisno: biti ali ne biti, odvisna sta obstanek in srečna bodočnost našega naroda. Kakor varuje in brani koklja svoja piščeta, tako varujemo in branimo mi naš narod, ga vodimo po poti prosvete v srečno bodočnost ter ga čuvamo vseh sovražnih napadov. Navidezno je naše delovanje malenkostno, a v resnici je pa velikanskega pomena. Narod brez izobrazbe je podoben raztrganemu beraču brez kruha.

Obžalujemo, da imamo silne, potuhnjene, zvičajne in hinavske nasprotnike, ki nas silno sovražijo, ovirajo in nam nasprotujejo pri našem plemenitem delu. A kakor se ga nismo strašili in bali dosedaj, tako se ga ne bomo vbodoče. Bojnega materiala imamo v zalogi toliko nakupičnega, da ga kot vzgojevalci v resnici ne želimo vsega uporabiti v boju zoper zagrizenega sovražnika. Želimo si miru in sprave. On pa kliče na verski podlagi na boj, hoče sovraštvo in našo smrt. Mi se borimo za pravico in resnico, on pa za krivico, laž; mi za pravno odgojo, on pa za hinavsko, svetohlinsko in neuravno odgojo; mi za narodno zavednost, on za mednarodnost; mi za etiško in moralno življenje, on pa za zelotstvo; mi rabimo pri odgoji moralniška sredstva, on pa dela z zlorabo vere za svoj žep; mi zahtevamo za

svoje pošteno delo pošteno plačilo, on nam pa moli figo pod nos. Mi pravimo na vse to, da so resnica, pravica, moštvo in poštenost še vselej premagali laž, krivico, breznačajnost in lopovstvo. Gotovo se mora tako zgoditi tudi pri nas.

Da nam bo pa mogoče tudi vbodoče vršiti svojo časnikarsko dolžnost, prosimo vse dosedanje sotrudnike, da nam ostanejo tudi vbodoče zvesti podporniki. Eden sam bi ob takem ogromnem delu onemogel, le v edinstvi, v skupnem delu in boju je moč in zmaga.

Mi se trudimo in bijemo neustrašeno boj na življenje in smrt za ves učiteljski stan na našem slovanskem jugu; prav in pravično bi bilo, da bi nas podpirali gmotno ne samo vsi učitelji in vse učiteljice, kar se razume samo osebi, marveč bi nas moralo podpirati tudi drugo razumnštvo — zlasti naša narodna in zavedna inteligenca, naše delavstvo, naša prednja kmet. Kdor podpira šolstvo in učiteljstvo, dela za boljšo bodočnost svojega potomstva.

Vsak učitelj naj bo agilen delavec v tem oziru. Vsak naj poizkuša pridobiti vsaj enega naročnika. S tem bo širša javnost mnogo pridobila o pomenu šolstva in odgoje ter spoznala iz našega lista najlažje nasprotnike šolstva, omike in napredka.

Vso širšo javnost, vse prijatelje omike, šolstva, napredka, narodne zavednosti in prave odgoje, vse učiteljstvo, zlasti pa tudi tovarišice učiteljice prosimo, da nas podpirajo z naročbo našega lista. Ta naj bo ognjišče naših del, želja, truda, vztrajnosti, javnega mnenja, boja in zmage!

Resnica je, da živimo v silno hudih časih. Draginja je sedaj taka, da nima denar nobenega teka. Niti za živež in obleko mnogim, zlasti mlajšim tovarišem in tovarišicam ne zadostuje mesečna plača. To vemo mi prav dobro, a dušna hrana mora stati na prvem

mestu, zato si mora odtrgati za naš stanovski list vsakdo od svojih ust nekaj kronic, da dobi vpogled v svetovno naziranje ter spozna boj za šolstvo, narodnost, pravico in resnico.

Priti mora ura — upamo, da ni daleč — ko zasije tudi nam boljša bodočnost. Naš boj za kruh je v najboljšem tiru, a ta boj moramo podpirati vsi, vsi do zadnjega.

Da pokažemo, kako nam je pri sreju napredek in razvoj našega lista in da s tem dokumentujemo, kako smo vsi vneti in delavni za vseobčji napredek in razvoj šolstva ter za splošno blaginjo učiteljstva, smo svojemu listu povečali obliko, da se spozna naše napredovanje tudi na zunaj. Takega stanovskega glasila nima sedaj nobeno učiteljsko društvo. Mi smo prvi in to trdimo s ponosom!

Naše dosedanje delovanje je obenem tudi naš program za bodočnost. Zato ni treba o tem razpravljati.

Želeč vsem mnogo uspehov pri trudapolnem delu, kličemo sedaj ob vstopu v oseminštirideseto leto: Srečno bilo!

Učiteljski krožki.

V dobi konkordata in še pozneje je bilo „Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani“, ki je segalo tudi preko mej kranjske dežele, edina učiteljska organizacija na Kranjskem, Štajerskem in Primorskem. Ustanovitelji te učiteljske organizacije so bili naši prvoborilci Praprotnik, Tomšič in Močnik.

Glavna naloga in glavno delo tedanjega „Slovenskega učiteljskega društva“ sta bili boj za pravice slovenskega jezika v ljudski šoli, zakaj v tistih časih so se ponemčevale naše šole na vseh koncih in krajih.

Duh časa je napredoval, in z novim državnim šolskim zakonom je nastal velik preobrat na šolskem polju. Učiteljstvu se je naložilo več dolžnosti in več dela, ki je zahtevalo

zaraditega tudi večjih pravic in večjih plač. Da čim prej pride do svojih pravic in plač, se je začelo učiteljstvo tesneje združevati, in nastala so naša okrajna učiteljska društva, ki so že mnogo koristnega dosegla v prid učiteljstvu in šolstvu. Iz teh je nastala naša vrla „Zaveza avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“. Iz nje je vzkliklo med slovenskim učiteljstvom novo življenje, ki mogočno vpliva na razvoj in napredek šolstva in na prosveto narodovo.

Staro „Slovensko učiteljsko društvo“ se je preustrojilo v toliko, da je postalo deželno učiteljsko društvo, ki mu je glavni namen, delovati za izboljšanje učiteljskega gmotnega stanja. Deželna učiteljska društva so se ustanovila tudi na Spodnjem Štajerskem in Primorskem.

Naša organizacija gre pa vedno navzgor. „Slovenska avstrijska učiteljska zveza“ je že gotova in bo zborovala prvič ob letošnjih velikih počitnicah v Pragi. Tja pohiti takrat tudi več slovenskih učiteljev in učiteljic.

Na zadnjem shodu zastopnikov avstrijskih učiteljskih društev, ki je bil ob Vseh svetih na Dunaju, se je pa položil temelj „Avstrijski učiteljski zvezi“. S to zvezo bi bila naša organizacija navzgor dovršena, ne pa navzdol.

Najnižja naša organizacija so okrajna učiteljska. V teh se pa učiteljstvo bodisi zaradi slabih gmotnih razmer ali pa zaradi slabih prometnih sredstev in zaradi oddaljenosti ne more tolikokrat shajati, kakor bi bilo v današnjih razmerah potrebno. Zato so nam kot nalašč dobrodošli učiteljski krožki, ki jim je ustvaritelj tovariš Janko Žirovnik iz Št. Vida nad Ljubljano. Pri učiteljskih krožkih ni treba kakih posebnih predavanj, ampak zbrano učiteljstvo naj se razgovarja pri teh krožkih o aktualnih učiteljskih in šolskih vprašanjih, o učiteljski organizaciji,

LISTEK.

Pevska zveza moravskih učiteljev v Ljubljani.

Dne 29. decembra 1907. l. se je pripeljalo iz Zagreba, kjer so koncertovali prejšnji večer, 50 moravskih učiteljev, združenih v „Pevsko zvezo“, pod vodstvom svojega pevodje g. prof. Ferd. Vacha in svojega predsednika učitelja g. Doritela. Ob polu eni popoldne so jih pričakovali na kolodvoru slovenski pevci, ki so tisti dan zborovali v Ljubljani, ter učitelji in učiteljice. Število teh poslednjih je bilo prav častno. V imenu „Glasbene Maticice“ je pozdravil češke pevce predsednik g. prof. A. Štritof, v imenu „Zveze slov. pevskih društev“ g. dr. V. Ravničar in v imenu učiteljstva tov. E. G. Angl. Ta je dejal: „Dana mi je naloga, da vas ob prihodu na slovenska tla v imenu organizovanega slovenskega učiteljstva najsrčneje pozdravim! — Slovensko učiteljstvo se ozira s hrepenenjem in z občudovanjem tja gor, kjer je zibelka vaše slavne pesmi, odkoder se razhajajo na vse strani

apostoli petja, kakor govori vaš spev, ki nam ga zapojejte danes pri koncertu. Vaša zemlja nam ni dala samo velikih mojstrov na glasbenem polju, ni nam dala samo odličnih mož umetnikov in učenjakov, češka zemlja je rodila tudi Komenskega, ki je s svojim globokim umom najizrazitejše vplival na šolstvo vseh dežel in vseh narodov. In ta zemlja je rodila tudi vas. Tudi vi ste apostoli petja, ki hodite svojo zmagoslavno pot proti severu in jugu, med brate po krvi in misli, a tudi med svet, ki je vam in nam sovražen. Toda vaša umetnost, ki jo prešinja žar vroče domovinske ljubezni, ki se je rodila in dosegla svoj vrhunec v brezprimerni vztrajnosti — ta umetnost izpreminja predsojke v občudovanje, ona je, ki vas vodi od zmage do zmage. Ne morem dovolj glasno izraziti veselja, ki je prešinilo vse slovensko učiteljstvo, ko smo zvedeli, da ste sklenili, osvojiti si s svojo umetnostjo tudi srce naše slovenske zemlje, belo Ljubljano! — Kakor ste učitelji svojemu ljudstvu, tako ste učitelji tudi nam. Po naukih Komenskega nam hočete danes nazorno pokazati, kaj zmore volja in srce. Hvala vam za to! — Ob tem sprejemu bodite torej tudi od slovenskega učiteljstva najiskre-

nejše pozdravljeni, a s seboj ponesite zagotovilo našega občudovanja. Živeli! Na zdar!“

Za sprejem in pozdrav se je zahvalil predsednik Dovitel, poudarjajoč, da so ob tako sijajnem in presrečnem sprejemu češki učitelji naravnost očarani.

Koncert se je vršil popoldne ob 5. uri v veliki dvorani hotela „Union“. Obisk je bil lep, a bilo je vendarle dosti praznih stolov zlasti v prvih vrstah. Med odličnjaki smo videli župana Hribarja ter oba deželna šolska nadzornika, gg. Hubada in Levea. Ljudje se ogibljuje „Uniona“. Učiteljstva je bilo jako mnogo. Prišli so tovariši in tovarišice od vseh strani, tudi s Štajerskega in Goriškega. Vsa čast jim. Za gmotne žrtve so dobili obilo povračilo, zakaj tako v resnici umetniško dovršene petja še niso slišali v Ljubljani.

O koncertu samem pisati obširno se nam zdi nemogoče in nepotrebno. To je bil sijajen uspeh, pravi triumf vsemzmagujoče, najpopolnejše pevske umetnosti. Mojster Vach vlada svojo četo s čudovito močjo. Peveci sami, ki pojo brez not najtežje in najkompliciranije skladbe, so izvežbani do najvišje popolnosti, da je vsak korak k višku nemogoč, ker stoje

na vrhuncu. Vsaka pesem je izzvala gromovito odobravanje, ki je raslo kot vihar. Po pesmi „Večer na Savi“ je stopil na oder predsednik „Zaveze avstr. učitelj. društev“, tov. L. Jelenc in je izročil dirigentu g. Vachu diplomu, dar „Zaveze“. Diploma ima to-le besedilo: „Zaveza avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev izreka Pevski zvezi moravskih učiteljev ob priliki njenega koncerta dne 29. decembra 1907 v Ljubljani svoje priznanje in svoje čestitke.“ — Diploma je krasno, umetniško delo „Učiteljske tiskarne“ in knjigoveze g. Bonača.

Izvajanja tega zboru so učinkovala z velikansko silo. Kar si moremo misliti strasti in čuvstev, vse so izražali ti glasovi v prekrasni harmoniji od najrahlejšega pianissima do bučečega, presilnega fortissima. Vse je bilo, kakor bi kipele iz ene same duše, ki nosi vso radost in vso bolelost v svoji globotini. Popolnost umetnosti. Koliko je stalo truda, preden je bila usposobljena ta četa za take zmagovite nastope, preden je bil sestavljen ta obsežni, velikanski repertoar! To se ne da povedati.

Občinstvo je bilo naravnost očarano. Pričakovalo je mnogo, učakalo še več — toliko kolikor je v obče nemogoče. Koncert je bil res